

Jonas Achacoso, *Due Process in Church Administration. Canonical Norms et Standarts*, Eunsa, Pamplona 2018, ss. 256.

W 2018 roku w ramach serii „Canónica” cenione w świecie nauki hiszpańskie wydawnictwo *Eunsa* opublikowało interesującą monografię z zakresu teorii prawa administracyjnego „Due Process in Church Administration. Canonical Norms et Standarts”, autorstwa Jonasa Achacoso. Zasadniczy korpus opracowania tworzy pięć rozdziałów. Dwa pierwsze z nich *Introduction to the Norms and Standards in Church administration* oraz *The development of Norms and Standarts for Administrative Procedure* mają charakter wprowadzający.

W rozdziale pierwszym Achacoso w pierwszej kolejności odniósł się do administracyjnego konceptu oraz związanych z nim podstawowych pojęć (akt administracyjny, procedura administracyjna), a następnie zajął się kwestią norm wspólnych procedury administracyjnej oraz jej formami. Wykazał, iż termin „proces” wiąże się postępowaniem sądowym; pojęcie „procedura” w sensie ścisłym natomiast występuje w postępowaniu pozasądowym. W obszarze zagadnień norm wspólnych procedury administracyjnej za ciekawe należy uznać rozważania dotyczące jej aspektu formalnego. Rozróżniając pomiędzy dwoma sferami: zewnętrzną i wewnętrzną autor monografii celnie zauważył, że oba te wymiary tworzą strukturę aktu administracyjnego.

Drugi z rozdziałów został poświęcony rozwojowi norm i standardów procedury administracyjnej. W pierwszej części filipiński kapłan poddał analizie szeroką gamę zagadnień: problematykę wcześniejszych standardów proceduralnych (*stilus et praxis Curiae, Regulae Apostolicae Cancelariae* [14–15 w.]), kwestię waloru niektórych dokumentów Stolicy Apostolskiej (Konstytucje *Immensa Aeterni Dei, Sapienti Consilio, Regimini Ecclesiae Universe, Pastor Bonus*), tematykę generalnych zasad procedowania w Kurii Rzymskiej (*Ordo Servandis in Sacris Congregationibus Officis Romanae Curiae, Regolamentoi Generali della Curia Romana* z 1968 i 1999),

problematykę projektów procedury administracyjnej, oraz stan prawny występujący w trzech Kodeksach prawa kanonicznego. W drugiej części rozdziału Achacoso podjął namysł nad problematyką niektórych standardów proceduralnych, eksponując w sposób szczególny dwie kategorie: materię większej i mniejszej wagi oraz materię sądową oraz pozasądową.

Trzy kolejne rozdziały (III–V) stanowią zasadniczy korpus prezentowanej monografii. W nich bowiem kanonista z perspektywy tematyki określonej w tytule monografii odniósł się do poszczególnych faz procedury administracyjnej.

W rozdziale trzecim skupił uwagę na fazie wstępnej. Punktem wyjścia rozważań autora monografii stał się kan. 57 KPK oraz jego odpowiednik – kan. 1518 KKKW. Wyróżniając dwa sposoby rozpoczęcia postępowania: *ex officio* oraz *ad instantiam* Achacoso rozważył problem subiektywnych i obiektywnych wymogów wniesienia prośby o wszczęcie procedury. Ostatnią część rozdziału poświęcił dwom kwestiom: problemowi wymogów formalnych aktu administracyjnego oraz tematyce szczegółowej, którą sformułował następująco: „Faza wstępna a ochrona praw subiektywnych” (*The Initiation Phase and the Protection of Subjective Rights*).

W rozdziałach czwartym i piątym przedmiotem uwagi stały się faza instrukcyjna oraz finalna. W pierwszym kanonista skupił uwagę na kan. 50 KPK i 1517 § 1–2 KKKW, poddając je analizie z dwóch aspektów: procesu legislacyjnego oraz poszczególnych faz proceduralnych. Podobnie, jak w rozdziale poprzednim, tak i tutaj na zakończenie zajął się kwestią ochrony praw subiektywnych uwydatniając w sposób szczególny prawo do obrony oraz konieczność publikacji akt.

Struktura rozdziału piątego jest podobna. Tym razem Achacoso dokonał wykładni kan. 51 KPK i kan. 1519 KKKW. Ostatnia, godna uwagi część została poświęcona korelacji zachodzącej pomiędzy motywami a podjęciem decyzji przez kompetentną władzę. Szczególnym przedmiotem uwagi autora stał się problem dyskrecjonalności.

W „Zakończeniu” Jonas Achacoso zsyntetyzował rezultaty wysiłku badawczego. Zauważył, iż z aspektu historycznego decydujący krok w kwestii wypracowania konceptu procedury administracyjnej miał miejsce w przedsięwzięciach legislacyjnych podjętych po Soborze Watykańskim II, co znalazło wyraz we wprowadzeniu do Konstytucji Apostolskiej *Regimini Ecclesiae Universe*, w którym posłużono się określeniem *actu potestatis administrativae ecclesiasticae*; formalnie natomiast kategorię aktu administracyjnego wprowadzono w Schemacie II *Lex de Procedura Administrativa*.

Ustosunkowując się do fazy początkowej autor monografii zauważył, iż w przeciwieństwie do procedury sądowej, w prawie administracyjnym występuje typowa luka prawna. W związku z tym Achacoso podjął próbę jej uzupełnienia, odwołując się z jednej strony do Schematu VI *Lex de Procedura Administrativa* oraz niepromulgowanego motu proprio *Administrativa Potestatis*, z drugiej zaś do początkowego zapisu kan. 57 § 1 KPK: „Ilekcroć ustawa nakazuje wydać dekret”.

Zdaniem autora monografii śladowe są również zapisy normatywne dotyczące fazy instrukcyjnej. Popierając tę tezę wskazał jedynie na kan. 50 KPK. Wyraził pogląd, iż jego syntetyczny zapis zdecydowanie kontrastuje z bardziej rozbudowanym zapisem *Lex de Procedura Administrativa*.

Podobny jest stan prawny odnoszący się do fazy finalnej. W przeciwieństwie do procedury sądowej w obowiązującej kodyfikacji brak jest stosownych regulacji co do procedury administracyjnej. Wedle Achacoso jedynie w schemacie *Lex de Procedura Administrativa* zaproponowano wprowadzenie stosownej normy.

Kończąc, z uznaniem pragnę odnieść się do problematyki podjętej przez Jonasa Achacoso. Z treści zawartych w „Zakończeniu” wynika, iż w obowiązujących kodyfikacjach zapisy normatywne co do poszczególnych faz procedury administracyjnej są znikome. Mimo takiego stanu prawnego autor monografii podjął trudny wysiłek zmierzający do poszukiwania odpowiednich rozwiązań w stosunku do zaistniałego stanu rzeczy. W moim przekonaniu kanonista bardzo dobrze zrealizował swój cel badawczy. Godnym uznania jest również fakt, iż końcowe passusy trzech ostatnich rozdziałów poświęcił problemowi ochrony subiektywnych praw człowieka.

Oceniając to opracowanie nie mogę również pominąć faktu, iż zauważa się w nim pewne mankamenty, szczególnie w drugim rozdziale. Krytycznie muszę odnieść do sformułowania punktu II, który jest powtórzeniem tytułu rozdziału (*The Development of Norms and Standarts for Administrative Procedure*). Również nie do końca zrozumiała jest struktura tego rozdziału; nie wiadomo bowiem dlaczego zabrakło w niej punktu III; po punkcie II pojawił od razu punkt IV. Poza tym poważnym uchybieniem jest brak podsumowań do wszystkich rozdziałów.

ks. Ginter Dzierżon
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW